

I N F O R M A C J A

o przygotowaniu obwodów zamkniętych MON i MSW do wyborów w świetle ordynacji wyborczych i wydanych na tej podstawie dokumentów resortowych wg. stanu na 8.05.1989 r.

I. Podstawą prawną udziału w wyborach żołnierzy i funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych jest zapis art. 98 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stwierdzający, że "wojskowi mają wszystkie prawa wyborcze na równi z osobami cywilnymi". Udział ten ze względu na specyfikę sił zbrojnych a zwłaszcza konieczność zachowania tajemnicy wojskowej, utrzymania gotowości bojowej itp. wymaga jednak pewnych odrębnych ustaleń, które zostały wprowadzone do aktualnie obowiązującej ordynacji wyborczej. Odrębności te zawarte są w:

- art. 16

"1. Dowódcy okręgów wojskowych tworzą dla wyborców zakwaterowanych /przebywających/ na terenie jednostek wojskowych obwody głosowania obejmujące od 50 do 3000 wyborców oraz wyznaczają siedziby obwodowych komisji wyborczych.

2. Obwody wymienione w ust. 1 wchodzi w skład okręgu wyborczego, w którego granicach stacjonują jednostki wojskowe, dla których obwód głosowania został utworzony.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do jednostek wojskowych i szkół podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz oddziałów zwartych Milicji Obywatelskiej, z tym że uprawnienia dowódców okręgów wojskowych, przewidziane w ust.1, przysługują dowódcom tych jednostek wojskowych, komendantom szkół oraz szefom wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych";

- art. 17 ust. stwierdzającym, że:

"Dowódcy wymienieni w art. 16 zapewniają powiadomienie wyborców o utworzeniu obwodu, jego numerze i siedzibie obwodowej komisji wyborczej".

a także:

- art. 34 stanowiącym, że obwodowe komisje wyborcze powoływane są w jednostkach wojskowych przez prezydium wojewódzkich rad narodowych;

- art. 50. ust.2 ustalającym, że:

"Kandydaci na posłów wybieranych w obwodach głosowania, o których mowa w art. 16, zgłaszają męża zaufania spośród wyborców danego obwodu, będących żołnierzami w czynnej służbie wojskowej".

II. Podstawą realizowanych w siłach zbrojnych i jednostkach MSW czynności związanych z organizacją wyborów jest obok ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993, są:

- 1/ wydane na podstawie art. 16 ust. 1 i 2 oraz art. 17 ust. 2 tej ustawy zarządzenie ministra obrony narodowej nr 20/MON z dnia 15 kwietnia 1989 r. w sprawie tworzenia w jednostkach wojskowych obwodów głosowania oraz trybu przeprowadzenia głosowania w siłach zbrojnych w związku z wyborami do Sejmu i Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
- 2/ wydane na podstawie art. 16 ust. 3 i art. 17 ust. 2 ustawy Ordynacja Wyborcza do Sejmu, zarządzenie nr 3.1./89 ministra spraw wewnętrznych z dnia 22 kwietnia 1989 r. w sprawie tworzenia obwodów głosowania w Wojskach Ochrony Pogranicza, Nadwiślańskich Jednostkach Wojskowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, szkołach podległych ministrowi spraw wewnętrznych oraz oddziałach zwartych Milicji Obywatelskiej w związku z wyborami do Sejmu i Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
- 3/ wydane w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych na podstawie art. 23 ust. 2 Ordynacji, rozporządzenie ministra obrony narodowej z dnia 15 kwietnia 1989 r. w sprawie sposobu sporządzania i aktualizowania spisów wyborców dla obwodów głosowania utworzonych w jednostkach wojskowych.

III. W oparciu o ustalenia zawarte w Ordynacji wyborczej i w ich wykonaniu zarządzenie ministra obrony narodowej określa następujące zagadnienia:

1. Ustala w § 2, że obwód głosowania utworzony dla jednostki wojskowej/lub innego obiektu wojskowego/ obejmuje:
 - 1/ żołnierzy pełniących zawodową lub okresową służbę wojskową oraz pozostałe osoby zakwaterowane /przebywające/ na terenie zamkniętym jednostki wojskowej /np. na terenie koszar, szpitala, sanatorium, ośrodka wypoczynkowego lub innego

17
obiektu wojskowego/;

2/ żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe oraz służbę wojskową w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych.

W skład obwodu wojskowego mogą wejść również skorzarowani junacy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej w oddziale utworzonym przy jednostce wojskowej lub przedsiębiorstwie państwowym podległym MON, mającym siedzibę najbliżej miejsca stacjonowania jednostki wojskowej.

2. Stanowi w § 3 ust. 3, że wojskowy obwód głosowania organizuje dowódca jednostki wojskowej wyznaczony przez dowódcę okręgu wojskowego. Dowódca ten ponadto proponuje dowódcy okręgu kandydatów /wybranych spośród wyborców/ do składu wojskowych komisji wyborczych /§ 4 ust. 1/. Dowódcy okręgów przedstawiają proponowane składy prezydium wojewódzkich rad narodowych, które je powołują /§ 4 ust. 3/.

3. Określa /§ 11 ust. 1 i 2/ zasady postępowania z dokumentacją wyborczą, zapewniające zachowanie tajemnicy wojskowej, w szczególności zaś sposoby przekazywania dokumentów z głosowania w obwodzie wojskowym stanowiąc, że:

"Po zakończeniu głosowania i ustaleniu jego wyników przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie, w zabezpieczonych kopertach po jednym egzemplarzu protokołów do głosowania w obwodzie:

1/ na posłów - przedstawicielowi wojska w okręgowej komisji wyborczej;

2/ na senatorów - przedstawicielowi wojska w wojewódzkiej komisji wyborczej".

Pozostałe dokumenty z głosowania w obwodzie - odpowiednio oznaczone i opieczetowane - komisja przekazuje przedstawicielowi właściwego wojewódzkiego sztabu wojskowego.

4. Zobowiązuje /§ 7/ dowódców jednostek organizujących obwody głosowania do wydzielania dla obwodowych komisji wyborczych odpowiednich pomieszczeń na ich siedziby i lokale wyborcze, wyposażenia lokali wyborczych w urny wyborcze, odpowiednią liczbę pomieszczeń za osłoną zapewniających tajność głosowania /kabiny/, potrzebny sprzęt biurowy, kancelaryjny i aparaty telefoniczne. Ponadto dowódcy co zostali zobowiązani do zapewnienia ochrony siedzib komisji oraz lokali wyborczych, niezbęd-

środków lokomocji, należytych warunków socjalno-bytowych dla członków komisji wyborczych.

5. Ustala /§ 12/ odpowiedzialność za przestrzeganie na terenie wojska przepisów Ordynacji wyborczych i niniejszego zarządzenia - obok określonych w ustawie i powołanych w siłach zbrojnych organów wyborczych - również dowódców wszystkich szczebli organizacyjnych sił zbrojnych.

6. Postanawia /§ 15/, że:

"Dowódcy wszystkich szczebli organizacyjnych Sił Zbrojnych PRL:

1/ w celu sprawnego i prawidłowego przeprowadzenia wyborów, umożliwienia wyborcom czynnego udziału w akcie wyborczym:

- a/ dokonają korekty planów ćwiczeń taktycznych prowadzonych poza garnizonami i miejscami czasowego pobytu jednostek wojskowych oraz planowanych kontroli z takim wyliczeniem, aby w dniu 4 i 18 czerwca zapewnić żołnierzom udział w wyborach w miejscach stałej dyslokacji jednostek
- b/ wstrzymają w okresie od 15 maja do 20 czerwca przenoszenie żołnierzy między jednostkami wojskowymi;
- c/ nie będą organizować w jednostkach przysięg wojskowych w dniach 3-4 czerwca oraz 17-18 czerwca;
- d/ zweryfikują plany powołania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe z takim wyliczeniem, aby ćwiczenia kończyły się nie później niż 2 czerwca lub rozpoczynały się nie wcześniej niż 6 czerwca i kończyły się nie później niż 16 czerwca;
- e/ przesuną termin szkolenia żołnierzy rezerwy /osób/ w jednostkach wojskowych dla potrzeb MSW na okres od 6 do 30 czerwca;
- f/ nie będą powoływać na ćwiczenia wojskowe w okresie od 1 maja do 30 czerwca żołnierzy rezerwy kandydujących do Sejmu lub Senatu oraz wyznaczonych do prac związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów;
- g/ umożliwią udział w ewentualnym ponownym głosowaniu, w miejscu pierwszego głosowania żołnierzom rezerwy /osobom/ odbywającym ćwiczenia wojskowe w dniu 18 czerwca ...".

7. Rozporządzenie ministra obrony narodowej z dnia 15 kwietnia 1989 r. w sprawie sposobu sporządzania i aktualizowania spisów wyborców dla obwodów głosowania utworzonych w jednostkach woj-

skowych reguluje problemy związane z umieszczeniem wyborców wojskowych w spisach wyborców, w szczególności zaś zachowania tajemnicy wojskowej zawartej w danych ilościowych oraz strukturze organizacyjnej jednostki wojskowej na podstawie § 4 rozporządzenia stanowiącego, że:

"Spis wyborców sporządza się w porządku alfabetycznym według poszczególnych pododdziałów /kompanii, równorzędnych/ oddzielnie dla żołnierzy i oddzielenie dla pozostałych wyborców".

Spis wyborców w jednostce wojskowej sporządza dowódca organizujący obwód głosowania, on też ponosi pełną odpowiedzialność za przestrzeganie obowiązujących w tym zakresie przepisów tak prawa wyborczego, jak i przepisów wynikających z ustawy z dnia 14 grudnia 1982 roku o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej. Art. 2 ust. 1 pkt 1 tej ustawy stanowi, iż wiadomość dotycząca stanu liczebnego, organizacji, struktury i gotowości bojowej, stanowi tajemnicę państwową, do której dostęp posiada ograniczony krąg osób uprawnionych do prac o charakterze niejawnym.

8. Zarządzenie nr 3.1/89 ministra spraw wewnętrznych z dnia 12 kwietnia 1989 r. w sprawie tworzenia obwodów głosowania w Wojskach Ochrony Pogranicza, Nadwiślańskich Jednostkach Wojskowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, szkołach podległych ministrowi spraw wewnętrznych oraz oddziałach zwartych Milicji Obywatelskiej w związku z wyborami do Sejmu i Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określa, podobnie jak zarządzenie MON nr 20 i na podobnych zasadach: tworzenie obwodów głosowania, składy tych obwodów, obowiązki dowódców tworzących obwody w zakresie urządzania lokali wyborczych i siedzib komisji wyborczych oraz zasady zachowania tajemnicy służbowej.

IV. Do dnia dzisiejszego zgodnie z postanowieniami wynikającymi z Ordynacji wyborczych, kalendarza wyborczego oraz aktów resortowych /zarządzenia i rozporządzenia ministra obrony narodowej oraz zarządzenia ministra spraw wewnętrznych/:

- podano do wiadomości wyborców wojskowych uchwały w sprawie podziału na okręgi wyborcze. Na terenie jednostek wojskowych
- do 19.04.br. - utworzono obwody głosowania:
- w resorcie obrony narodowej - 554
- w resorcie spraw wewnętrznych - 97
- r a z e m - 651

- dowódcy okręgów wojskowych do 5 maja br. przedstawili prezydiom wojewódzkich rad narodowych proponowane składy obwodowych komisji wyborczych dla jednostek wojskowych. We wszystkich proponowanych i zatwierdzonych składach są reprezentowani żołnierze zawodowi oraz służby zasadniczej, a w wojskowych szpitalach, domach wczasowych i sanatoriach - pracownicy cywilni, posiadający dopuszczenie do pracy z dokumentami niejawnymi;
- stany osobowe jednostek wojskowych zostały zapoznane z ustaleniami dotyczącymi zmian w Konstytucji, ustaleniami Ordynacji wyborczych do Sejmu i Senatu, kalendarzem wyborczym i techniką głosowania.

x x x

- Przewodniczący i sekretarze wojskowych obwodowych komisji wyborczych MON i MSW zostaną przeszkoleni i przygotowani do pracy według wymogów i wytycznych Okręgowych Komisji Wyborczych i według tych ustaleń będą wykonywać swoje obowiązki .

- Lokale wyborcze w obwodach zamkniętych zostaną przygotowane zgodnie z ordynacją wyborczą i wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej z 4.05.89 r. Jest to obowiązek służbowy dowódców organizujących obwody.

- Zgodnie z art. 48 podane zostaną do wiadomości wyborców, przez rozplakatowanie obwieszczeń, dane o kandydatach na posłów i senatorów.

- Całość dokumentacji z wojskowych obwodów zamkniętych zdeponowana będzie w WSzW. Jest zawsze do dyspozycji Sądu, gdyby naruszono zasady ordynacji wyborczej w związku z art. 88 i 89.

Dla zdecydowanej większości elektoratu wojskowych obwodów zamkniętych obecne wybory będą pierwszym tego typu doświadczeniem i przeżyciem. Jest obowiązkiem dowódców - przełożonych wszystkich szczebli organizacyjnych sił zbrojnych aby przygotowanie, sam akt głosowania, były w pełni zgodne z wymogami ordynacji wyborczej, oraz wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej.

Pragnę oświadczyć, że w wojsku przestrzegane są niezwykle wnikliwie postanowienia ordynacji wyborczej, nie mniej ze względu na specyfikę wojska wprowadzono minimum niezbędnych, niesprzecznych z ordynacją ustaleń zabezpieczających interesy obronności.

Dodatkowo pragnę poinformować wysoką komisję:
Wg. stanu na 8.05.89 r. w 46 garnizonach, 112 jednostkach wojskowych udzielono poparcia 64 osobom bezpartyjnym ubiegającym się o kandydowanie na posła lub senatora. Wśród znanych nazw wymienię Pilecki, Cergowki, Krawczuk. Udzielono również poparcia dla 89 kandydatów PZPR, 12 - ZSL, 6 - SD.

W 2 przypadkach ze względów organizacyjnych nie otrzymali możliwości zbierania podpisów kandydaci - 1 PZPR /Białystok/, 1 bezpartyjny /Gliwice/.

W związku z pytaniem skierowanym przez KOS pragnę oświadczyć i wyjaśnić w sprawach:

1. Zgodnie z art. 34 ust. 3 "Ordynacji wyborczej" do Sejmu PRL, obwodowe komisje wyborcze powoływane są w jednostkach wojskowych, przez prezydya WRN na wniosek właściwych dowódców.

Do dnia dzisiejszego do WRN przedstawiono propozycje składów komisji w 554 wojskowych obwodach głosowania i jednostkach MSW /97/, przyjmując zgodnie z ordynacją zasadę, iż powoływane są spośród wyborców reprezentujących w naszym przypadku wszystkie środowiska.

Ponieważ ordynacja nie reguluje odrębnie składu osobowych komisji wyborczych można przyjąć, iż tak jak nie ma prawnych przeszkód, aby wchodziły do nich osoby cywilne, tak nie ma ustawowych zobowiązań, aby były one do tych komisji włączone.

Uważamy, iż przypadki kwestionowania składów komisji proponowanych /zgodnie z Zarządzeniem nr 20/MON/ przez dowódców okręgów wojskowych są nieuzasadnione. Zapisy zawarte w zarządzeniu oraz treści rozporządzenia MON z dnia 15 kwietnia podyktowane są wyłącznie troską o zachowanie tajemnicy wojskowej i przepisami jej dotyczącymi, które w sposób szczególny chronią dane ilościowe oraz struktury organizacyjne jednostek /dane te odzwierciedlają spisy wyborców/.

Również przepisy Ordynacji starają się chronić tajemnicę wojskową, czego wyrazem jest tworzenie w odrębnym trybie obwodów wojskowych, system sporządzania i postępowania ze spisami wyborców oraz powoływania mężów zaufania wyłącznie spośród żołnierzy służby czynnej /art. 50 ust.2/. Jakkolwiek porozumienia "okrągłego stołu" przewidują, iż w skład wszystkich komisji wyborczych wejdą również osoby zgłoszone przez stronę opozycyjną, to na przeszkodzie pełnej realizacji tego zapisu stoją postanowienia ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służ-

bowej. W myśl art. 2 ust. 1 pkt 1 tej ustawy wiadomości dotyczące stanu liczebnego, organizacji, struktury i gotowości bojowej, stanowią tajemnicę państwową, do której dostęp posiada ograniczony krąg osób uprawnionych do prac o charakterze niejawnym. Zważywszy, że w myśl przepisów rozprządzenia MON z 15 kwietnia 1989 r. w sprawie spisów wyborców, żołnierze głosujący w obwodach zamkniętych umieszczeni są wg struktury pododdziałów - spisy te faktycznie zawierają informacje, co do stanu liczebnego i organizacji jednostek wojskowych i stanowią tym samym szczególnie chronioną tajemnicę wojskową. Gdyby przyjąć, że do składu obwodowych komisji wyborczych w obwodach zamkniętych weszłyby osoby cywilne /spoza wyborców proponowanych przez dowódców OW/ legitymować się one powinny dopuszczeniem do prac niejawnych.

Nadmienić ponadto należy, że skoro Ordynacja ogranicza krąg osób, spośród których wskazać można mężów zaufania w obwodzie wojskowym /wyłącznie do żołnierzy służby czynnej/, to tym bardziej odnosi się to do członków komisji wyborczych jako wykonujących zadania o znacznie poważniejszym charakterze.

Kwestie wolnego dostępu do informacji stanowiących tajemnicę obronną nie były tematem "okrągłego stołu".

2. Publikowanie danych o wojskowych obwodach głosowania

W ostatnim okresie spotkaliśmy się z postulatami niektórych komitetów obywatelskich "S" - odnośnie publikowania - w ramach obwieszczeń - numerów i granic wojskowych obwodów głosowania. Ponieważ zgodnie z ustaleniem art. 15 ordynacji celem obwieszczeń jest podanie danych o obwodach do wiadomości wyborców, w przypadku zamkniętych obwodów wojskowych, grupujących skoszarowanych wyborców najczęściej w jednym lub kilku obiektach - przekazanie takowej informacji w zupełnie innym miejscu, środowisku, poza zainteresowanymi wyborcami jest merytorycznie nie celowe.

W sprawie żądania przez KO"S" danych o obwodach zamkniętych wyjaśniam, że nie istnieją podstawy prawne upoważniające KO"S" do żądania tego typu informacji i zobowiązujące nas do ich przekazywania dla KO"S".

3. W związku z zapytaniem jakie formy nadzoru /inspekcji/ okręgowa komisja wyborcza może stosować w stosunku do obwodowych komisji wyborczych w obwodach zamkniętych /wojskowych, milicyjnych/ na podstawie art. 30 ust. 1 Ordynacji wyborczej w związku z § 3 Regulaminu okręgowych i wojewódzkich oraz obwodowych komisji

wyborczych - uprzejmie wyjaśniam:

Przepisy Ordynacji wyborczej do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989 - 1993 nie ograniczają okręgowych komisji wyborczych w sprawowaniu nadzoru nad działalnością obwodowych komisji wyborczych w obwodach utworzonych na terenie jednostek wojskowych czy szkół i oddziałów zwartych Milicji Obywatelskiej.

Komisje te w myśl § 3 ust. 1 Regulaminu okręgowych i wojewódzkich oraz obwodowych komisji, dokonują inspekcji działalności obwodowych komisji wyborczych oraz zwołują narady przewodniczących i sekretarzy tych komisji w celu wyjaśnienia zasad prawa wyborczego oraz omówienia zadań i trybu pracy tych komisji.

Wykonywanie zadań nadzorczych powinno następować z zachowaniem przepisów o ochronie tajemnicy państwowej. W praktycznej działalności wskazane jest wykorzystywanie przez okręgową komisję wyborczą dla tych zadań członka komisji będącego przedstawicielem wojska.

CZŁONEK
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

gen. bryg. Tadeusz KOJDER